
**РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ
ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ У РОБОТІ З
НАУКОВИМИ ТЕКСТАМИ: ДОСВІД ТА МЕТОДИЧНІ
АСПЕКТИ**

Тимчук І. М., Погоріла С. Г.
DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-590-7-3>

ВСТУП

У контексті стрімких трансформацій сучасного світу глобальні виклики набувають надзвичайного масштабу, що зумовлює необхідність новітніх підходів та розширеного спектра компетенцій з боку фахівців. Зокрема, кліматичні зміни, супроводжувані екстремальними погодними явищами, а також загрози продовольчій безпеці мають безпосередній вплив на аграрну галузь. Паралельно з цим, інтенсивний розвиток технологій, автоматизація й цифровізація докорінно змінюють традиційні виробничі процеси, висуваючи нові вимоги до професійної підготовки – глибокі знання, здатність до адаптації та інноваційність. В умовах сучасних викликів професійна діяльність вже не зводиться до виконання стандартних процедур. Аграрний фахівець має постати як ініціативний новатор, аналітик і критично мисляча особистість, спроможна формувати та реалізовувати ефективні рішення.

Попит на фахівців, які володіють такими навичками, є вирішальним для забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Сучасний спеціаліст повинен не лише опановувати нову інформацію, але й вміти її критично осмислювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формувати авторські гіпотези та знаходити оптимальні підходи до вирішення нетипових і складних завдань. Для цього необхідні високий рівень наукового мислення, здатність до безперервного навчання та адаптивність до змін. Таким чином, сучасна система освіти повинна бути спрямована не лише на набуття професійних знань, а й на розвиток міждисциплінарних компетентностей, що дозволяють майбутнім фахів-

цям ефективно функціонувати в умовах складного та динамічного середовища.

У системі академічної підготовки українська мова відіграє значно ширшу роль, аніж просто засіб повсякденного спілкування чи передавання інформації. Вона є фундаментом національної наукової мови та культурного коду, без якого неможливо уявити повноцінне функціонування і розвиток вітчизняної науки. Саме завдяки рідній мові формуються основи власного наукового мислення, його структурна організація та здатність до точного, логічного й аргументованого висловлення. Такий підхід не лише сприяє глибшому опануванню складних теоретичних понять, а й формує засади наукової ідентичності, що є невід'ємною складовою внеску української науки у світовий науковий дискурс. Оволодіння українською мовою на професійному рівні відкриває студентам можливість чітко формулювати гіпотези, висловлювати наукові судження та використовувати термінологічний апарат у відповідності до стандартів академічної комунікації. Така мовна компетентність є важливою передумовою активної участі у фахових обговореннях і науковому публікуванні. Водночас вона дозволяє інтегруватися у глобальний науковий простір без втрати національної ідентичності, спираючись на терміносистему, розроблену українськими науковцями. Таким чином, мовна підготовка розглядається як ключовий елемент професійної зрілості, що забезпечує ефективну взаємодію у науковому середовищі, підвищує конкурентоспроможність українських досліджень на міжнародному рівні та сприяє формуванню потужного національного інтелектуального ресурсу.

1. Теоретико-методичні засади формування навичок роботи з науковими текстами у студентів аграрних закладах вищої освіти

Попри очевидну значущість ролі української мови у формуванні наукової компетенції, сучасна система підготовки фахівців зіштовхується з низкою істотних проблем, що стримують повноцінний розвиток цих навичок. Зокрема, виявлено відсутність уніфікованих, науково обґрунтованих методик викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», які б цілеспрямовано орієнтувалися на формування наукового мислення та роботи з академічними текстами. Навчальні програми не завжди містять чітко визначені критерії та індикатори сформованості цих навичок, що ускладнює як процес навчання, так і об'єктивне оцінювання прогресу студентів.

Спостерігаються прогалини у навчальних програмах щодо формування комплексних навичок роботи з науковими текстами, які охоплювали б не лише розуміння, а й продукування академічних праць. Нерідко недостатня увага приділяється розвитку наукової термінології у контексті професійної діяльності, що призводить до труднощів студентів у використанні фахової лексики та розумінні спеціалізованих текстів. Окрім того, брак використання інноваційних, інтерактивних підходів та цифрових інструментів у освітньому процесі робить його менш ефективним та цікавим для сучасної студентської аудиторії. Ці проблеми особливо гостро відчуються саме у негуманітарних спеціальностях, де вивчення української мови часто розглядається як формальна вимога, а не як стратегічний інструмент професійної самореалізації та розвитку наукового потенціалу майбутнього фахівця. Такий підхід гальмує формування повноцінної наукової культури, яка є запорукою успішної адаптації та конкурентоспроможності випускників на сучасному ринку праці. З огляду на зазначене, дослідження теми «Роль української мови у формуванні практичних навичок студентів у роботі з науковими текстами: досвід та методичні аспекти» є надзвичайно актуальним, оскільки воно спроможне покращити якість підготовки майбутніх фахівців аграрної сфери та сприяти формуванню у них наукового мислення, що є запорукою їхнього успішного професійного розвитку.

Мета: дослідити роль української мови (за професійним спрямуванням) у формуванні практичних навичок студентів у роботі з науковими текстами та термінологією;

– проаналізувати досвід та методичні аспекти викладання української мови (за професійним спрямуванням) у контексті формування навичок роботи з науковими текстами.

– визначити актуальні проблеми та перспективи розвитку методики викладання української мови (за професійним спрямуванням) з метою вдосконалення формування практичних навичок роботи з науковими текстами у студентів.

Завдання:

– провести теоретичний аналіз літератури з проблеми формування практичних навичок роботи з науковими текстами у студентів.

– проаналізувати особливості наукового стилю української мови та його роль у професійній діяльності фахівців різних галузей

– розглянути методи та прийоми формування навичок роботи з науковими текстами;

– розробити методичні рекомендації для формування навичок роботи з науковими текстами у студентів.

Формування практичних навичок роботи з науковими текстами є важливою складовою підготовки фахівців з різних галузей. Наукові тексти є джерелом інформації, необхідної для проведення наукових досліджень, написання дипломних та магістерських робіт, підготовки до іспитів та засвоєння професійних знань.

Проблема формування практичних навичок студентів у роботі з науковими текстами активно досліджується сучасними науковцями у контексті професійно орієнтованого навчання української мови. Дослідники акцентують увагу на розвитку аналітичного мислення, уміннях опрацювання, інтерпретації та та продукування наукових текстів у процесі фахової підготовки студентів.

О.В. Пасічна розглядає методику формування умінь роботи з науковими текстами через такі види робіт як складання плану, тезування, реферування та анотування, звертаючи увагу на важливість навчання студентів структуруванню інформації відповідно до літературних норм¹.

У дослідженнях Гарбар І.В. та Гарбар А.І. порушується проблема формування мовленнєво-комунікативної компетентності студентів за допомогою традиційних та інноваційних методів навчання, спрямованих на розвиток навичок роботи з науковими текстами².

У методичному посібнику Назаревич Л.Т. та Гавриди Н.І. представлено текстові та практичні завдання, спрямовані на формування навичок аналізу та створення наукових текстів. Посібник спрямований на допомогу студентам в оволодінні процедурами наукових досліджень, зборі та опрацюванні фактичного матеріалу та оформленні результатів наукової діяльності відповідно до мовних норм³.

Погоріла С.Г., Тимчук І.М., Римар Н.Ю. зосереджені на практичному аспекті формування навичок наукової комунікації у професійному спілкуванні та акцентують увагу на використанні професійно орієнтованих текстів з метою вироблення вмінь аналізувати та опрацьовувати наукову інформацію⁴.

¹ Пасічна О. В. Формування умінь і навичок роботи з науковими текстами у процесі мовної підготовки здобувачів вищої освіти на заняттях з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2023. № 1(52). С. 137–140.

² Гарбар І. В., Гарбар А. І. Формування мовленнєво-комунікативної компетентності студентів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). *Pedagogical Sciences: Theory and Practice.* 2021. № 4(40). С. 29–34.

³ Назаревич Л. Т., Гаврида Н. І. Українська мова за професійним спрямуванням. Тестові та практичні завдання (для студентів III курсу всіх напрямів підготовки). 2-е видання, змінене. Тернопіль : ТНТУ, 2016. 76 с.

⁴ Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з модуля «Наукова комунікація у професійному спілкуванні» дисципліни «Українська мова

Підгурська В.Ю. та Голубовська І.В. приділяють увагу правописній підготовці студентів, що є невідомою складовою роботи з науковими текстами. Вчені зазначають, що опанування правописних норм є необхідним для ефективного професійного спілкування та створення якісних наукових текстів⁵.

Водночас, попри значну кількість публікацій, залишається невирішеною проблема системного впровадження інтегрованої методики формування всіх аспектів науково-текстової компетенції, особливо у контексті специфіки підготовки фахівців аграрної галузі. Існуючі дослідження часто фрагментовані, зосереджуючись на окремих аспектах або загальних підходах, тоді як брак комплексних діагностичних інструментів та конкретних методичних рекомендацій для цілеспрямованої роботи в рамках дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» є очевидним. Відсутність чітко окреслених освітніх траєкторій для розвитку наукового мислення через мовні засоби в навчальних програмах аграрних ЗВО потребує нагального науково-методичного осмислення. Таким чином, аналіз наукових праць переконливо свідчить про необхідність комплексного підходу до формування практичних навичок студентів у роботі з науковими текстами, що передбачає гармонійне поєднання теоретичної підготовки, виконання системних практичних завдань та використання інноваційних, професійно орієнтованих методів навчання.

2. Досвід діагностики та впровадження методичних підходів до формування навичок наукової комунікації

Розробляючи робочу програму з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», нами було визначені основні завдання курсу, серед яких є розвиток у студентів першого курсу бакалаврського рівня навчання, навичок роботи з науковими текстами: вміти написати конспект, тези, анотацію, наукову статтю; розвивати навички оперування фаховою термінологією, редагування наукових текстів⁶.

(за професійним спрямуванням) здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» / уклад. С. Г. Погоріла, І. М. Тимчук, Н. Ю. Римар. Біла Церква : БНАУ, 2022. 98 с.

⁵ Підгурська В. Ю., Голубовська І. В. Правописна підготовка студентів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених ДДПУ імені Івана Франка. 2021. Вип. 38. С. 123–127.

⁶ Тимчук І. М. Робоча програма з навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для здобувачів вищої освіти соціально-гуманітарного факультету за напрямом підготовки 081 «Право», бакалаврський рівень вищої освіти. Біла Церква : БНАУ, 2022. С. 5.

З метою визначення вмінь студентів працювати з науковими текстами, нами було розроблено «Діагностувальний опитувальник» для оцінювання вмінь студентів писати реферати, робити презентації, писати анотації, наукові тези та розвитку у них наукового мислення», який було запропоновано студентам на початку вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням»). В анкетуванні взяли участь студенти першого курсу економічного факультету Білоцерківського національного аграрного університету, спеціальностей: «Менеджмент», «Облік і аудит», «Фінанси».

Опитувальник містив 15 запитань. Ось деякі з них:

- Я розумію основні вимоги до оформлення презентації наукового дослідження (структура, візуалізація даних, час доповіді).
- Я вмію скласти чітку та інформативну анотацію до наукової статті або дослідження, виокремлюючи ключові аспекти.
- Я можу сформулювати наукову тезу, яка відображає основну ідею мого дослідження або аргумент.
- Я здатен/здатна критично оцінювати наукові джерела, розрізняючи об'єктивні факти та суб'єктивні думки.
- Я вважаю важливим постійно розвивати своє наукове мислення для успішної професійної діяльності.

До кожного із запитань пропонувалося п'ять и варіантів відповідей. Наведемо приклад частини діагностувальної анкети: прочитайте уважно кожне твердження та оберіть варіант відповіді, який найкраще відповідає вашому погляду:

- А. Я вмію чітко та лаконічно формулювати тему реферату.
- Б. Я вмію правильно структурувати реферат.
- В. Я вмію використовувати джерела інформації та посилатися на них.
- Г. Я вмію грамотно та стилістично правильно писати реферат.
- Д. Я вважаю, що реферати є важливим інструментом для вивчення юридичних наук.

Дослідивши результати опитування, отримали такі результати. 44 % опитаних студентів набрали від від 0 до 24 балів та виявили дуже низький рівень володіння навичок роботи з науковими текстами, презентації та розвитку наукового мислення. 36 % (від 25 до 50 балів) показали середній рівень. Таким студентам рекомендовано було попрацювати над розвитком навичок наукового письма, презентації та наукового мислення. Для цього рекомендовано більше читати наукову літературу, брати участь у наукових дискусіях, займатися самостійними дослідженнями. 20% опитуваних (51–75 балів) виявили високий рівень, що говорить про добре розвинені навички роботи

з науковими текстами, презентації та розвитку наукового мислення, які допоможуть їм у навчанні та професійній діяльності.

Результати проведеного нами анкетування свідчать про те, що студенти першого курсу ще не вміють чітко та лаконічно формулювати тему доповіді (реферату, презентації). Їм важко правильно структурувати свою наукову доповідь та використовувати одночасно презентацію під час виступу. Також респонденти зазначали, що не вміють аргументувати свою позицію; мають труднощі з аналізом інформації з різних джерел. Студентам важко чітко, лаконічно висловлюватися в науковому стилі. Опитування виявило, що більшість студентів прагнуть до самостійного вивчення нових знань та пошуку нових ідей, вдосконаленню навичок роботи з науковими текстами.

Тому перед нами поставили наступні завдання: удосконалити навчальні програми з української мови (за професійним спрямуванням) для студентів різних спеціальностей з точки зору формування навичок роботи з науковими текстами; розробити методичні рекомендації щодо формування практичних навичок роботи студентів з науковими текстами на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).

У зв'язку з вищезазначеним, нами було внесено зміни до робочих програм Білоцерківського національного аграрного університету з «Української мови за професійним спрямуванням». Змістовий модуль № 2 у структурі навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» було названо «Наукова комунікація у професійному спілкуванні» та поділено на наступні

Тема 2.1. Наукова комунікація як складова фахової діяльності.

Тема 2.2. Термінологія у професійному спілкуванні.

Тема 2.3. Види оформлювання результатів наукової діяльності.⁷

Оскільки, метою теми 2.1 є: розширити знання студентів про специфічні риси і основні ознаки наукового стилю, підстилі та жанри наукового мовлення, особливості їх оформлення, розглянемо особливості наукового стилю української мови та його роль у професійній діяльності фахівців аграрних галузей. Як правило, науковий стиль української мови використовується у сфері науки, освіти та виробництва для передавання наукової інформації; для пояснення результатів досліджень, теорій, гіпотез та інших наукових фактів. При вивченні теми «Стилі сучасної української літературної мови» ми наголошуємо

⁷ Робоча програма з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для здобувачів вищої освіти економічного факультету за спеціальністю 073 Менеджмент перший (бакалаврський) рівень вищої освіти / укладач: І. М. Тимчук. Біла Церква : БНАУ, 2024. С. 12.

студентам, що за допомогою наукового стилю можна аргументувати та переконувати, а також для спростування думки опонентів. Наголошуємо, що зазначений стиль також інформує про нові наукові відкриття, дослідження та розробки. Акцентуємо увагу студентів, що науковий стиль використовують для навчання студентів та аспірантів основам наук та методам наукових досліджень. Вважаємо, що важливо детально розглянути на заняттях основні характеристики наукового стилю: об'єктивність, логічність, точність, ясність та стандартизація:

- Цей стиль ґрунтується на фактах та об'єктивних даних.
- Він використовує логічну аргументацію та чітку структуру тексту.
- Стиль використовує точні та однозначні формулювання, зрозумілу та лаконічну мову.
- Науковий стиль використовує стандартизовану термінологію та граматичні конструкції.

Пропонуємо студентам завдання: самостійно підготувати 2–3 тези, які б окреслили сфери застосування наукового стилю фахівцями різних галузей. Отримали такі відповіді: «Науковці використовують науковий стиль для публікації результатів своїх досліджень у наукових журналах, монографіях та збірниках наукових праць», «Викладачі використовують науковий стиль для лекцій, семінарів та написання навчальних матеріалів», «Інженери використовують науковий стиль для написання технічних звітів, інструкцій та проектної документації», «Ветеринарні лікарі використовують науковий стиль для написання медичних історій, протоколів лікування та наукових статей», «Юристи використовують науковий стиль для написання юридичних документів, таких як закони, договори та судові рішення». Студенти самостійно роблять висновок про те, що науковий стиль української мови є важливим інструментом для професійної діяльності фахівців різних галузей. Він використовується для передачі наукової інформації, аргументації та переконання, інформування та навчання. Він робить наукову інформацію доступною для широкого кола читачів та допомагає приймати обґрунтовані рішення у різних сферах діяльності.

Для закріплення теоретичних знань з теми 2.1. Наукова комунікація як складова фахової діяльності, пропонуємо студентам виконання таких практичних вправ:

- Здійсніть лексичний аналіз науково-навчального тексту за обраним фахом, класифікувавши лексику наведеними групами: а) загальнонаукова; б) власне термінологічна; в) слова–організатори думки; г) слова–конкретизатори думки; д) слова–домінанти (ключові слова). Визначте функції кожної лексичної групи.

– Визначте інформаційну роль порядку слів у науковому тексті, з'ясувавши, де і чому міститься основна інформація.

– Доведіть, що текст належить до науково-популярного підстилю.

– До поданих ненормативних слів та словосполучень, які вживаються в наукових текстах, доберіть нормативні (відзив, заключення, в деякій мірі, доказувати, досвід по розробці...) ⁸

Метою теми 2.2. є: розширити уявлення студентів щодо термінологічної лексики та особливостей термінологічного словотворчого процесу; навчити студентів орієнтуватися у термінологічному комплексі та формувати навички роботи з науковими текстами ⁹.

З метою формування навичок аналізу наукового тексту, виокремлення ключових моментів, формулювання висновків пропонуємо студентам такі завдання:

✓ Аналіз наукової статті (на власний вибір) на аграрну тематику. Детально аналізується актуальність, мета та завдання дослідження, методи та результати дослідження. Як додаткове завдання, пропонуємо студентам скласти словничок нових термінів, які вони засвоїли під час аналізу статті; написати рецензію на опрацьовану статтю; підготувати презентацію на основі аналізу наукової статті.

✓ З метою розвитку у студентів навичок аргументації, полеміки, вміння чітко та лаконічно висловлювати свої думки пропонуємо «Наукову дискусію». Заздалегідь пропонуємо кожній групі обрати тему для дискусії. Студенти можуть підготувати презентацію на підтримку своєї позиції чи написати есе, де викласти свої аргументи та думки з теми дискусії. Орієнтовні теми для наукової дискусії:

- Ефективність нових методів обробітку ґрунту.
- Переваги та недоліки використання ГМО в рослинництві.
- Шляхи вирішення проблеми тваринництва в Україні.
- Вплив аграрної діяльності на довкілля.
- Етичні аспекти ветеринарної медицини.

З метою розвитку навички писемного мовлення, вміння викладати свої думки та ідеї чітко, логічно, аргументовано пропонуємо студентам написати наукове есе на основі наукової статті або власного

⁸ Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з модуля «Наукова комунікація у професійному спілкуванні» дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» / С. Г. Погоріла, І. М. Тимчук, Н. Ю. Римар. Біла Церква, 2022. 98 с. С. 13.

⁹ Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з модуля «Наукова комунікація у професійному спілкуванні» дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» / С. Г. Погоріла, І. М. Тимчук, Н. Ю. Римар. Біла Церква, 2022. 98 с. С. 14.

дослідження. Есе має відповідати зазначеним вимогам: обсяг есе – 3–4 сторінки; має бути чітко структуроване, логічно побудоване, мовно багате; у ньому мають бути використані дані наукових досліджень, статистичні дані, приклади з практики; оформлене відповідно до вимог наукового стилю. Пропонуємо теми, що охоплюють актуальні питання аграрного сектору та сприяють розвитку у студентів навичок аналізу наукових даних, аргументації та критичного мислення, що є важливими для формування наукового стилю мовлення:

– Вплив зміни клімату на сільськогосподарське виробництво в Україні: аналіз сучасних тенденцій та прогнози на майбутнє.

– Використання дронів у сільському господарстві: аналіз ефективності та можливості застосування.

– Вплив урбанізації на сільські території: соціально-економічні та екологічні аспекти.

– Розвиток агротуризму в Україні: аналіз потенціалу та перспективи розвитку.

– Перспективи розвитку аграрного сектору України.

– Моя роль у розвитку українського агропромислового комплексу.

З метою розвитку умінь студентів використовувати наукові терміни у власному мовленні, як усному, так і письмовому, важливо навчити студентів визначати значення наукових термінів за допомогою словників, енциклопедій та інших джерел інформації. В цьому нам допомагає система розроблених вправ. Наведемо приклади деяких з них:

– Укладіть навчальний словничок вашої фахової лексики, користуючись відомими термінологічними словниками.

– Пригадайте й запишіть 20 іншомовних термінів вашого майбутнього фаху, поясніть їх значення. Чи є українські відповідники до цих термінів?

– Доберіть і запишіть 10–15 термінів, до складу яких входять інтернаціональні словотворчі елементи авто-, анти-, гіпер-, інтер-, мета-, моно-, нео-, пост-, прото-, превдо-, суб- екстра-, інтра.

– Доберіть по 5–10 термінів з вашого фаху, які ілюстрували б способи творення (вторинна номінація, словотвірний, синтаксичний способи, запозичення).

– За допомогою словника доберіть до термінів синоніми, складіть із них пари, уведіть терміни-синоніми в речення, урахувавши відтінки їх значень (Світогляд, ін'єкція, пубертатний, штандарт, екстракт, персоналіфікація, блокада, брифінг, вето, еволюція, мораторій, нейтралітет).

– За допомогою словника доберіть до термінів антоніми, складіть із ними речення (Абстрагування, авангард, аналіз, архаїзм, верхів'я, відносність, доводи....)¹⁰.

Отже, формування навичок письмового наукового мовлення є ключовим аспектом професійної підготовки студентів аграрних спеціальностей. Запропоновані нами вправи, спрямовані на розвиток здатності студентів чітко, логічно та аргументовано висловлювати свої думки, використовуючи науковий стиль мовлення; сприяють формуванню у студентів здатності вільно оперувати фаховою лексикою, що є необхідною умовою для успішної професійної діяльності.

Метою заключної теми друго модуля «Види оформлення результатів наукової діяльності» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з такими видами оформлення результатів наукової діяльності як план, тези, конспект, реферат, анотація, наукова стаття як важливий засіб організації розумової праці.

Вважаємо, що, зазначена тема є надзвичайно важливою для здобувачів вищої освіти, оскільки вона сприяє формуванню наукової культури. Студенти розуміють, як організовується та поширюється наукова інформація. Вони вчаться правильно представляти результати своїх досліджень; вчаться аналізувати та синтезувати інформацію, виділяти головне та робити висновки. Здобувачі готуються до майбутньої наукової комунікації: вчаться писати тези, анотації, реферати, вчаться обміну знаннями з колегами. Пропонуємо варіанти вправ для закріплення вивченого матеріалу.

– За поданим QR-кодом опрацюйте наукову статтю, д. вет. н., професора Чорного М.В., «Гігієна тварин, чи потрібна вона лікарю ветеринарної медицини і технологу?». “Згорніть” (“спакуйте”) інформацію наукового джерела до рівня номінативного плану та стислого конспекту.

– Складіть простий план на одну із запропонованих тем: «Освічена людина – корисна людина», «Фахові знання – гарант професійного успіху», «Уся діяльність людини перебуває під знаком слова», «Екологія наукової мови як сучасна проблема», «Навіть маленька практика варта великої теорії».

– Прочитайте анотації. Чим відрізняються подані нижче анотації? Укажіть на характер помилок першої анотації.

¹⁰ Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з модуля «Наукова комунікація у професійному спілкуванні» дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» / С. Г. Погоріла, І. М. Тимчук, Н. Ю. Римар. Біла Церква, 2022. 98 с. С. 17–18.

А. Ця стаття рекомендується фахівцям, які бажають досягти успіху в своїй діяльності. Дуже корисна буде та інформація котру дає не тільки автор, а й авторитетні підприємці, які користуючись своїм досвідом допоможуть у формуванні власного себе. Але не тільки хороші знання і досвід допоможуть у формуванні власного іміджу, потрібно дбати і про психологічне здоров'я і про зовнішній вигляд. За допомогою чітко сформованої активної життєвої позиції і знання про самопрезентацію, вміння нею користуватися, допоможуть Вам досягти успіху в житті.

Б. Стаття рекомендована фахівцям, які прагнуть досягти успіху в професійній діяльності. Особливо цінною буде інформація, представлена автором та авторитетними підприємцями, чий практичний досвід сприятиме формуванню власного професійного іміджу читача. Однак, окрім глибоких знань та практичного досвіду, важливими складовими особистого бренду є психологічне здоров'я та зовнішній вигляд. Чітко сформована активна життєва позиція та знання принципів самопрезентації, а також уміння їх застосовувати, стануть запорукою особистісного та професійного зростання.

– Попередньо проглянувши одну із статей, проаналізуйте її за поданим планом.

1. До якого виду можна віднести цю статтю?
2. Які мікротеми можна в ній виділити?
3. Як автор будує статтю?
4. Що є важливим для автора, а що – для вас, читача?
5. Укажіть, які основні ідеї та положення викладено автором у статті?

Оскільки результатами навчання з української мови (за професійним спрямуванням) передбачене уміння аналізувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення, уміння набувати сучасних знань; уміння аналізувати наукову літературу, користуватися сучасними інформаційними ресурсами, перекладати тексти з іноземної на державну мову; ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності, то і до організації навчальної роботи здобувачів вищої освіти ставляться відповідні вимоги Плануючи аудиторну та самостійну роботу здобувачів вищої освіти, варто зосередити увагу на *груповій роботі студентів*, яка зорієнтована на вироблення комунікативних компетенцій і відповідних практичних навичок¹¹.

¹¹ Робоча програма з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для здобувачів вищої освіти галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» спеціальності 211 «Ветеринарна медицина», другий (магістерський) рівень вищої освіти / С. Г. Погоріла. Біла Церква : БНАУ, 2023. С. 6.

Кооперативне навчання сприяє розвитку навичок спілкування і роботи в команді, критичного мислення. Під час проведення занять використовуються елементи рефлексії, навчальної дискусії, мозкового штурму, дидактичних ігор. Ефективним для розвитку комунікативних навичок студентів є підготовка до розв'язання *ситуативних завдань*, коли студентам пропонується знайти оптимальні шляхи вирішення професійних комунікативних ситуацій: розіграти ролі у конфліктній ситуації, підготуватися до співбесіди з роботодавцем, розіграти ділову телефонну розмову, підготувати план проведення зборів чи наради, підготуватися до розігрування ролей у виробничій проблемній ситуації з елементами науковості.

Так, розв'язання ситуативних завдань, створення сценаріїв розвитку комунікативних ситуацій майбутньої професійної діяльності, де студенти можуть програвати різні ролі, підготовка та виступи на студентських конференціях, підготовка інтерв'ю для співбесіди на заміщення вакантної посади за фахом, представлення спільних проєктів, участь у дебатах на актуальну тему за фахом, сприятимуть подоланню комунікативних бар'єрів у спілкуванні, виробленню навичок професійного спілкування, вміння слухати співрозмовника та розвиватимуть навички самопрезентації.

Навички наукової комунікації майбутніх фахівців аграрної сфери формуються у процесі навчальної взаємодії між викладачем та студентами під час аудиторного та онлайн спілкування (під час змішаного навчання) за змістом навчального матеріалу, обговорення, дискусії, обмін судженнями.

Ефективним є залучення студентів до самостійного пошуку в медіаджерелах та наукових працях відповідей на запитання до тем, робота з електронними ресурсами, дослідницька робота.

Проектна діяльність, коли студенти працюють над творчими проєктами, пов'язаними з їхньою спеціальністю, з використанням професійної лексики. Наприклад: «Реклама професії» – створення відеоролика, буклета чи плаката з популяризацією професії; «Інтерв'ю з фахівцем» – запис і аналіз професійного мовлення у спілкуванні з представником відповідної галузі; «Мовний етикет у професійній сфері» – створення відеопрезентації або пам'ятки про етикет спілкування.

Корисною для збагачення мовлення є *робота зі словниками*: добір українських відповідників іншомовним словам, пояснення термінів, укладання словничка фахової термінології (на визначену літеру, або з окремої теми), робота з фразеологічними одиницями.

Здобувачі вищої освіти готують виступи з презентаціями та подальшим обговоренням, виконують комунікативні вправи з формування культури фахового мовлення, аналізують наукові праці, що сприяє формуванню навичок критичного мислення і є важливим для майбутньої фахової діяльності.

Для ефективного розвитку риторичних умінь доцільно інтегрувати спеціалізовані комунікативні тренінги, що фокусуються на основних аспектах структурування наукової доповіді. Така методика навчання передбачає застосування комплексу різноманітних прийомів, зокрема презентації теоретичного матеріалу, демонстрації відеозаписів успішних виступів, майстер-класів, а також практичного виголошення доповідей студентами за результатами власних досліджень. Важливим компонентом є також аналіз експрес-уроків з культури мовлення та критичне оцінювання виступів колег. Особливо ефективним є аналіз відеоматеріалів виступів провідних ораторів, що дозволяє студентам вивчати та імплементувати найкращі практики сучасного ораторського мистецтва

Творчі завдання сприяють розвитку креативного мислення, та нестандартного підходу до виконання поставлених завдань. Наприклад: підготувати та оформити на основі біографічної статті такі документи як автобіографію та реюме; написати SEO-текст за поданими ключовими словами та за визначеними вимогами; пропонуємо завдання з підготовки професіограми фахівця, або визначення професійного кодексу фахівця.

Здобувачі вищої освіти готують виступи з презентаціями та подальшим обговоренням, виконують комунікативні вправи з формування культури фахового мовлення, аналізують наукові праці фахового спрямування, працюють з термінологією, що сприяє формуванню навичок критичного мислення і є важливим для майбутньої фахової діяльності.

З метою вироблення у здобувачів вищої освіти комунікативних навичок, рекомендуємо опрацювати наукову літературу на одну з обраних тем професійного спрямування та підготувати аналітичний огляд наукових публікацій з порушеної проблеми. Наступний крок – обговорення актуальності обраної теми за круглим столом або у вигляді дискусії. Під час виконання такого виду роботи у студентів формуються дослідницькі навички, розвивається аналітичне мислення, студенти вчать критично мислити, оцінювати, висловлювати власні погляди, а також ставити питання та обґрунтовувати свої переконання.

Студенти готують наукові доповіді та презентують їх на заняттях, самостійно добираючи джерела. Здійснюють лексичний аналіз науково-

навчального тексту фахового спрямування, під керівництвом викладача беруть участь у студентських наукових конференціях: готують наукові тези та презентації з подальшим виступом перед аудиторією.

Використання сучасних підходів до організації аудиторної та самостійної роботи студентів під час вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» в аграрному ЗВО є важливим мотиваційним чинником, що активізує процес навчання та сприяє розвитку у здобувачів вищої освіти умінь самостійного планування та творчої науково-пошукової діяльності, а також самоосвіти та самодосконалення.

Тож, аби мати можливість знайти своє місце у житті, для випускника ЗВО важливими є такі якості:

- адаптуватися у мінливих життєвих комунікативних ситуаціях;
- самостійно та критично мислити, формувати власну думку, аналізувати інформацію;
- бути здатним генерувати нові ідеї, знаходити рішення;
- бути комунікабельним, взаємодіяти з іншими людьми, говорити чітко, коротко, зрозуміло..

ВИСНОВКИ

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що: уточнено сутність та структуру поняття «практичні навички роботи з науковими текстами» у контексті професійної підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти; запропоновано та обґрунтовано концептуальні зміни до навчальної програми дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», зокрема виокремлення змістового модуля «Наукова комунікація у професійному спілкуванні», та комплекс практичних методів і прийомів навчання, що сприяють цілеспрямованому формуванню необхідних компетенцій.

Практична значущість: результати дослідження можуть бути використані для:

- вдосконалення навчальних програм з української мови (за професійним спрямуванням) для студентів аграрних спеціальностей;
- розробки методичних рекомендацій «Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з модуля «Наукова комунікація у професійному спілкуванні» дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності, які можуть бути використані викладачами української мови (за професійним спрямуванням) ЗВО для покращення навчального процесу та формування наукового мислення майбутніх фахівців аграрного сектору.

Проведене нами дослідження підтвердило актуальність проблеми формування практичних навичок роботи з науковими текстами у студентів аграрних закладів вищої освіти засобами української мови (за професійним спрямуванням). Результати діагностувального опитування виявили недостатній рівень сформованості цих навичок у значної частини першокурсників, що підкреслює необхідність удосконалення існуючих методичних підходів. Запропонована модель удосконалення навчальної програми дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» шляхом виокремлення модуля «Наукова комунікація у професійному спілкуванні» та включення комплексу практичних вправ, спрямованих на аналіз наукових текстів, опанування термінології та формування навичок наукового письма, є перспективним шляхом підвищення ефективності підготовки студентів до роботи з науковою інформацією. Вважаємо, що впровадження запропонованих методичних рекомендацій сприятиме не лише покращенню володіння студентами українською мовою у професійному контексті, але й розвитку їхнього наукового мислення, що є запорукою їхнього успішного професійного становлення та конкурентоздатності на ринку праці. Подальші дослідження у цій галузі можуть бути спрямовані: на більш глибоке вивчення впливу різних методів навчання на формування окремих аспектів наукової компетентності студентів аграрних спеціальностей; залучення студентів до науково-дослідницької діяльності; співпраці з науковими бібліотеками.

АНОТАЦІЯ

Авторами статті детально розглянуто актуальну проблему формування практичних навичок роботи з науковими текстами у студентів аграрних ЗВО засобами української мови за професійним спрямуванням. Обґрунтовано значущість розвитку наукового мислення та мовленнєвих компетенцій для майбутніх фахівців в умовах інформаційної насиченості. Наголошено на ключовій ролі української мови як інструмента розвитку логіки, аналізу та комунікації в науково-професійній діяльності. Представлено результати діагностувального опитування студентів першого курсу БНАУ, що виявили недостатній рівень володіння навичками роботи з науковими текстами. Запропоновано концептуальні зміни до навчальної програми, зокрема модуль «Наукова комунікація у професійному спілкуванні». Описано практичні методи навчання, включаючи аналіз текстів, дослідження порядку слів, вправи з лексики, підготовку тез, аналіз статей, дискусії та есе. Наголошено на важливості розуміння наукового стилю, термінології та оформлення наукових робіт для формування наукової культури

студентів. Зроблено висновок про практичну цінність дослідження для вдосконалення навчальних програм та методичних рекомендацій з метою підвищення якості підготовки аграрних фахівців. Визначено перспективи подальших наукових розвідок у цій сфері.

Література

1. Гарбар І. В., Гарбар А. І. Формування мовленнєво-комунікативної компетентності студентів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). *Pedagogical Sciences: Theory and Practice*. 2021. № 4(40). С. 29–34.

2. Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з модуля «Наукова комунікація у професійному спілкуванні» дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» / уклад. С. Г. Погоріла, І. М. Тимчук, Н. Ю. Римар. Біла Церква : БНАУ, 2022. 98 с.

3. Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І. Українська мова за професійним спрямуванням. Тестові та практичні завдання (для студентів III курсу всіх напрямів підготовки). 2-е видання, змінене. Тернопіль : ТНТУ, 2016. 76 с.

4. Пасічна О. В. Формування умінь і навичок роботи з науковими текстами у процесі мовної підготовки здобувачів вищої освіти на заняттях з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2023. № 1(52). С. 137–140.

5. Підгурська В. Ю., Голубовська І. В. Правописна підготовка студентів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених ДДПУ імені Івана Франка*. 2021. Вип. 38. С. 123–127.

6. Погоріла С. Г. Робоча програма з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для здобувачів вищої освіти галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» спеціальності 211 «Ветеринарна медицина», другий (магістерський) рівень вищої освіти. Біла Церква. БНАУ, 2023. С. 6.

7. Тимчук І. М. Робоча програма з навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для здобувачів вищої освіти соціально-гуманітарного факультету за напрямом підготовки 081 «Право», бакалаврський рівень вищої освіти. Біла Церква : БНАУ, 2022. 26 с.

8. Федчук Л. І., Волкотруб Г. Й. Текст професійної тематики як основний засіб опанування студентами-іноземцями фахового мовлення. *Світові виміри освітніх тенденцій* : збірник наукових праць. 2023. Вип. 16. С. 176–183.

Information about the authors:

Тымчук Інна Миколаївна,

Candidate of Pedagogic Sciences,

Associate Professor at the Philology, Pedagogy and Teaching Methods

Department,

Bila Tzerkva National Agrarian University

8/1, Soborna sq., Bila Tzerkva, Kyiv region, 09100, Ukraine

Pohorila Svitlana Hryhorivna,

Candidate of Pedagogic Sciences,

Associate Professor at the Philology, Pedagogy and Teaching Methods

Department,

8/1, Soborna sq., Bila Tzerkva, Kyiv region, 09100, Ukraine